

a kit báró *Ambrózy* Béla szép beszéddel üdvözölt. Örömmel látta a lelkesedést a minister s elismerő szavakkal fordult a megjelentekhez, mert úgy mond „azok az előkelő állású a férfiak, kik a társadalom minden rétegéből megjelentek aziü-nepélyre, kétségtelen, hogy azt akarták dokumentálni, hogy a méhészet a közgazdaságnak olyan ágazata, mely még a legszegényebb embert is érdekli s amely épen a kis-gazdák sorsán kíván segíteni, különösen örvend — úgy-mond — hogy oly nagy számban látja a vendégek kö-zött az igen tisztelt tanítói osztályt, mivel működésében a lelkesz urak felekezeti különbség nélkül és a tanító-urak a legközvetlenebb munkatársai kell, hogy legyenek. Nekik van a néppel a legközvetlenebb összeköttetésük, ezt pedig nemesebben nem használhatják fel, mintha a népek boldogítására, jóllétének előmozdítására töreksze-nek. Megköszönte a minister a méhészeti ügy buzgó in-tézőinek az e téren kifejtett odaadó tevékenységet, mert a méhészet — úgy mond — azon ügyek közé tartozik, ame-lyekben a kormány vajmi keveset tehet, ha a társadalom közreműködésére és lelkes támogatására nem számíthat. Rendkívüli lelkesítő hatása volt a minister azon buzdító szavainak, melyekkel beszédét befejezte, adja Isten, úgy-mond, hogy amilyen szorgalmat, amilyen kitartást, a milyen szívósságot, a milyen takarékoságot a méhek működésében látunk, hogy olyant tapasztaljunk minden magyar embernél.

A méhészeti örömnepélyről elmélkedve. hazafias büszkeséggel emlékezünk meg a földművelésügyi minis-ter ezen kiváló intézményéről, mely még a külföldi ven-dégeket is lelkesültségre ragadta s melyről báró *Ambrózy* Béla a ministerhez intézett üdvözlő beszédében azt mondta, hogy: „nemcsak a monarchiában, nemcsak Eu-rópában, hanem az egész művelt világon korszakot al-kot a méhészet terén“.

Saárossy-Kapeller Ferencz ministeri osztálytaná-csos hajtotta végre a minister intenczióit, akiben a szak-értelem odaadó buzgalommal és kiváló ízléssel párosult e mű kivitelében és aki különösen azzal is bebizonyí-totta ügyszeretetét, hogy a méhészetet az örömnepen

egy a méhészet multjáról és jelenéről írt munkával lepte meg s azt közöttük több száz példányban szétszította. A mi kezünkbe is került belőle s oly kedves dolgokat ta-lálunk benne, hogy nem állhatjuk meg, hogy abból egyet-mást olvasóinknak is be ne mutassunk, annyival is inkább, mivel ezen az úton meggyőzni véljük mindenik ol-vasónkat arról, hogy mily jelentős közgazdasági ágat ké-pez nemzeti életünkben a méhészet. Saárossy-Kapeller felemlíti, hogy ez a kicsinyesnek tetsző foglalkozás már sok esüggendő lelket vezetett az életkedv és az önbiza-lom örömeinek világába, soknak adott tisztos exisztenciát, gondtalan jólétet. Sok családnak biztosította már boldo-gulását a kis méhecske azzal, hogy a virágokban fejlődő nektárt, ezt a begyűjtésre kész kincset nem hagyja el-kallódni. A méh bámulatos viselkedése s a tartásából eredő haszon révén már régóta kedves tanulmány az ember szemében is; fel nem jegyezhető idők titokzatos korában kezdődik azon áldásos tevékenysége, melyet mind maig szemünk előtt látunk lefolyni s mely működés anynyira megragadja a lelkünket mihelyest figyelmet kez-dünk rájuk fordítani. A vizsgálódó lelkét csodálatosan lebilincselő méhecske múltja után bűvárkodva, legelőbb is az egyiptomi és assyr hieroglyphék, — Zoroaster köny-vei, a pogány mithosz, az ó-szövetségi szentírás, a tal-mud és korán s a szanszkrit írók révén megörökített történelmi hagyományok tárulnak elénk s ragadnak ma-gukkal az emlékezet határáig. Az egyiptomiaknak a méh a királyi főség, sőt a legmagasabb istenség, a méhesa-lád pedig az erő és hűség szimboluma volt, mit a Kr. e. 4000 évvel készült hieroglypheken is megörökítettek. Az indusok, arabok, zsidók, babylonok, scythák a legmesz-szebb visszamenő multban foglalkoztak már a méhészet-tel; a régi Egyiptomnak a Úr által Jakob fiai számára kijelölt Gesen nevű tartománya „tejjel-mézszel folyó igé-retföld“. Assyriát a méz és olajfa hazájának nevezik az írók, a görögök és rómaiak legendákba, hitregékbe foglalták parányiságát s úgyszólván a világ valamennyi nemzete közmondásokban és példabeszédekben szól fiainak a méhről, azt a méltóság és kegyesség, a főség és

Mocsárországból.

„A TERMÉSZET“ eredeti tárczája.

Írta: *Glück István.*

Bella hol hajdan, századok előtt még ekevas szántotta a porhanyó földet s aranykalászos búza ringott a szellő fuvalmára, ott ma már mindennek nyoma sincs. A csavargó Duna elszedett onnan minden talpalatnyi földet s elsodorta magával, hogy más-hová rakja le. Akárcsak joga volna hozzá! Hja! ő az úr! Senki sem von-hatja kérdőre. Nem teszi hirtelen, egy-szerre, hanem csak úgy „lassikába“, lopva. Egy emberöltő alatt is alig venni valami nagyon észre lator mun-káját; de a századok hagyománya tud beszélni csavargásairól.

A szájhagyomány, a falunévek etimológiája s a hajdankor homályos följegyzései alapján bizonyos, hogy a mai „Duna-Dráva-köz“ alsó része Kis-Köszegtől nagyobbodik. Századok előtt még dunai halászfalvak voltak Kopács (Kapos), Daróc, Laskó, Albertfalva s ma lakóik Kopács kivételével már csupa földművelők. Csak a medrét hagyta ne-

Mi a nemes ...

Mi a nemes, mi a drága a földön — Talán napkeletnek ékes gyöngyszeme, Mit kiszór a hullám — ha zúg az orkán — És bukott erénynek létszen ékszere?!

Mi a nemes, mi a drága a földön — A föld bánatának gyémántkönye tán, Mit hegyek szivéből ragad ki bérül Cselédhadának a göbzsült kaján?!

Mi a nemes, mi a drága a földön — Tán szolgálérczünk, a durva vasdarab, Miből a zsarnok bitószeged alkot És gyártja testünkre a rabláncokat?!

Mi a nemes, mi a drága a földön — Az élesre fent fényes acél tatan, Melytől elég a hőhér — a honfalmokér' — Vérrózsát ültet az átok hajnalán?!

Mi a nemes, mi a drága a földön — Talán a csillogó aranykorona, Melynek gyöngyein és véres kövein Lidérczfénynyé válik a szent glória?!

Mi a nemes, mi a drága a földön — Tán a virágból font érdemkoszorú? Hisz elég a fényben, megfagy a dárben, — Nem marad belőle csak silány hamú!

Mi a nemes, mi a drága a földön — Tán a kedves eltett emlékfűrtje az, A mely szertefoszlik, árnyként eloszlik, Ha kivirul szivünkben egy új tavasz?!

Mik a drágák hát e silány sárgolyón?!
Az igaz fájdalom forró könnyei!
Melyek ragyognak, a mélyből fakadnak
Mint a tenger kiszórt igazgyöngyei!

Lakatos Károly.

kik hátra a vén Duna; vizét, sebes árjú szöke vizét más helyen hömpöly-geti. Azokat a szinte állóvizű, vízi-liliomos, hináros, sulymos régi medreket csak „Öreg-Dunának“ vagy „Kis-Dunának“ csúfolja a nép. Ha eszébe jutna e falvak valamelyik „szájának“ manapság a Dunát fölkeresni, 15 kilo-méteres utat kellene megtennie, míg maga előtt láthatná azt az ósfolyamot, azt a „régii tengert“, mely valaha kert-jeik alját mosta szöngő habjaival.

Rabolja a Nagy-Alföld délibábos rónáját, de nem önző, nem tart meg magának mindent. Háta mögött új világot teremt. Lerakja homokját, beül-teti a zátonyokat selymeslevelű fűzekkel, ezüstös nyárfákkal, sudárdereku égerfákkal s azután bitang módjára magára hagyja. Hadd éljen meg a maga erejéből, elég ideig táplálta! De néha-néha mégis csak visszatér, — csak úgy látogatóba; — végighömpölygeti rajta habos hullámain, megmosdatja amúgy istenigazába, de hagy neki hátra megint — iszapot. Ez az ajándéka. Jó az annak az új szigetnek, földnek, jobb ajándékot nem is kaphatna. Beléhull a mag, gyökeret ver benne a csira s föl-növe-kedik, ki cserjévé, ki fává. Így jönnek létre azok a vadregényes, őserdő sziget-gek, azok az ismeretlen vadonok,

alattvalói hűség symbolumának, minden szépnek és jónak jelképül választva. Homér, Pythagoras, Virgil magasztaló szavakban szólnak a méhről, Aristoteles azt mondja, hogy a mézet a szívárvány íve alá hulló égi harmatból szüresölik a méhek. Hesiod költeményekben dicséri, Demokritos pedig azt mondja, hogy a mézzel való táplálkozás szerzett neki hosszú életet. Plinius a rovarok királyának mondja s azt állítja, hogy a gyermek Plató ajkait méhek röpdösték körül s megjósolták ékes-szólását. Cicero szerint királyi korona vár arra, akit ál-mában méhraj lep meg. Dyonisius trónra jutását abból jósolták meg, hogy egyszer raj szállott a lovára. Keresztelő szent János mézzel élt a pusztában, Izaiás jövendölése szerint az Údvözítőnek feltámadása után mézzel kedveskedtek tanítványai. A korán szerint a nagy Allah leereszkedett a méhhez, hogy munkálkodásának útját kijelölje, mézét pedig az embernek táplálékul és orvosságul rendelje, az Izlám hit az igaznak azt igéri, hogy feltámadás után mézzel fogadják a paradicsomban. Mohamed menyegzőjére a legkedveltebb csemege mézből és gyümölcsből került s mikor a menybe ment és a hetedik égben Jézus Krisztussal találkozva, kegyeibe ajánlotta magát, Gábor főangyal három serleget nyújtott neki, melyeknek egyike mézzel volt telve. A katolikus egyház a méhek társaságához hasonlítja magát s szent Ambrus püspökről mint a méhek védszentjéről szól. Népünk anynyira szereti és becsüli a méhet, hogy azt tartja felőle, hogy nem úgy vész el, mint a többi állatok, hanem meghal, mint az ember. A germánok, nyugati gótok, szlávok, frankok szent állatnak tartották a méhet és a mézet isteni eledelnek mondták, törvényekkel védték a méhészetet, háborgatóit szigorúan büntették, a méhtolvajt kéz-csonkítással vagy halállal sújtották. Egy ó-indus szá, bály pedig azt mondja, hogy az ország felett uralkodó fejedelem akként vegye népétől az adót, miként a méh a virágtól a mézet, vagyis, hogy annak ezzel sérelmet ne okozzon.

A méhnek és hasznának az ismerete tehát oly régi keletű, mint az emberiség történelmi felbukkanása. Ezer

melyekbe még a nap is lopva surran be, melyekben az ember, kivált a mocsár-bujó ember oly fölségesen érzi magát. . . .

Eljutottam én is egyre, de nem valami apró-cseprő néhány holdas szigetekre, hanem egy hat-hétezer holdas nagy szigetre, melynek vadregényes, ősi, természetalkotta szépségét nem fogom elfelejteni sohasem. Nem is lehet! Ki egyszer látta, ki egyszer benne járt-kelt, nem tud varázsa alól szabadulni.

Fenn kocsiztunk a védőgát tetején, mikor egyszerre megáll kocsink a sarokerdői lejárónál. Amíg a kocsis az utat vizsgálta, végignézttem a messzeségbe vesző „Petresi nagy fason”. Nem láttam a végére, pedig magasan voltunk, elveszett a messzeségbe. Odavezet egyenesen az erdészlakhhoz, a szigetkirály házához s annak is átlép tetején s szalad tovább, tovább, ki a nagy Dunára, ott azután bámulva megáll, mintha sohasem látta volna még a szemközti Apatint.

Már útban voltunk lefelé a „Vémelyi-Dunához”, de én még mindig azt a széles fasort néztem, melynek torkában haladtunk. Kétoldalt magas fűzek, olykor egy-egy tölgy, ezüstös nyárfa képezik a kerítést, galyaik ráborulnak a pázsitos útra, hogy szelíd átmenet legyen a színek között, melyek a szembe tűnnek. Világoszöld a gyöngye fűszál a hosszú faszor tisztán, szürkébe csap át e zöld a fűzek levelén s halvány-, majd azurkékbe szökken a magas égboltozaton. Alig engedí sejtetni is az erdő titkát az a sok lecsüngő galy, levél; ha lopva be is pillanthat olykor az ember, szederinda csúszós-mászós tömkelege fon be törzset, bokrokat. Nem látni 10 lépésre sem befelé.

Rövid az út, gyorsan elértük a végét; ott hőmpölygött előttem a „Vémelyi-Duna”. A szakadékos magas part

éve, hogy a lakásunk közelébe telepítettük, hogy családunk körébe meghonosítottuk jó magunk is — azóta él velünk együtt, hogy boldogulásunkat elősegítse, hogy örömeinket gyarapítsa. Jelentős része van társadalmi céljaink előmozdításában, iparunk, kereskedelmünk föllendítésében pedig kiváló része, mert hazánk határán túl is elvitte hírünket. Ott szerepel az egyház méltóságának, a templomok ékességének, a hitélet áhitatának növelésében, a Mindenható magasztalásában, az enyhületet kereső lelkeknek Istenhez való emelésében. Már a régmúlt századok gazdasági rendszerében is fontos tényező; tekintélyes jövedelmi forrása a módos várúrnak, a vagyonos földes úrnak, kenyérkereső társa az egyszerű jobbágnak és a szegény zsellérnek. Számba vett javaulalmat hajt a koronás főnek s a kincstári bevételek gyarapításában, sőt a hadviselési költségek fődözésében is részes.

A jobbágy és földesúr, zsellér és nemes egymással versenyzett a méhtartásban; az udvarháznak ép oly része volt a méhes, mint urának a tisztesség; a nemesi kuria méhes nélkül úgy nem lehetett, mint paszomány nélkül a diszmagyar. Érdekes statisztikai adatokkal világít be a szerző méhészetünk fénykorába, de viszont hű adatokban tárja elénk a hanyatlás korát is. Tőle tudjuk, hogy 1772-ben egyedül Erdély területén félmilliónyi méh-családot számláltak, hogy azonban 1850-ben egész Magyarországon már csak 225 ezer méhtörzset talált a statisztika. Kisebb-nagyobb mértékben 1867-ig tartott ez a hanyatlás, amikor azonban már 355.559-re szaporodott az ország méhtörzseinek száma s azóta fokozatosan emelkedik, mígnem 1900-ban 656.280-at mondanak be, mikor is a méhtermékek értéke 3.723.160 frtot mutat.

Nagy jelentőséggel bír tehát az a hathatós támogatás, melyben az ország méhészetét a kormány részesítette s hálás köszönetet kell mondanunk gazdaközön-ségünk nevében a földművelésügyi miniszter azon atyai gondoskodásának, hogy szorgos teendői mellett a méhészet ügyéről sem feledkezett meg, az országot ily világhírű intézménnyel gazdagította. Kiváló érdemeket szerzett a miniszter buzgó munkatársa Saárossy-Kapeller Fe-

itt le volt lapítva már a sok ki- és beszállás miatt. Beleugrottunk a ladikba, lehordattunk minden elemőzsiát s azután belevágtá a két apatini sváb a hosszú lapátját két oldalt a vízbe, nagyokat rántottak ütembe, mert csak úgy repült lefelé a nehéz, természetes ladik.

Gyönyörű volt ez a vízi út. Vagy 60 lépés széles lehet itt a Dunaág, két oldalán rekettyefűz, magasba törő vén fűzek olyan egymásutánban, mint az orgona sipjai, már természetesen ott, a hol nem jár a folyó „seb“-je. Csillámló homokzátonyt mosott a víz, benne látszott az éjjel halászó vidra csapája; kicsit tovább kibújt már a növény, vékony, piczi törzs, tetején néhány hosszukás levél. A jövő nagy fája. Beljebb bokorra nőtt már, még tovább magas fák szegték be a láthatárt. Ahol a víz „seb“-je vágatott, ott habzott, tajtékzott a hullám, amint a partnak vágódott. A part tetején búsan konyította le ágait egy-egy félig kimosott fűz. Jégmadár röpködött vijjogva előttünk fáról-fára, nem akart hátunk mögé kerülni sehogysem.

Nem tettünk még valami hosszú utat meg, talán vagy félórája, hogy elindultunk, mikor egyszerre elkiáltja magát a hátul ülő kormányos: „Futsch“*). A két evező kirepült a kötélkarikából s a másik pillanatban már ott feküdtek lábaink mellett a ladik oldalánál. Kiszálltunk. Ez a „Buda“, a rétságok ritkán háborgatott országa.

Utunk se hire, se hamva! Úgy vaktában nekivágtunk az amerikai vadságú sziget egyik pontjának. Derékig gázoltunk a fűben, csalánban; majd letaposodott a talaj, amint a mocsár felé értünk. Ott kék nefelejes virított óriás területen, kék volt az ég, kék a föld. Benn a kevés vizű ingoványban virított a boglár, a tótkalaplevelű hófehér

*) A szegedi halász „hujá“-t kiált. Szerk.

rencz is, aki az ünnepély alkalmából irodalmunkat is számottevő és hézagot pótló művel gazdagította.

Az országos méhészeti egyesület az intézmény nagyszerűségétől áthatva, a gazdaság megnyitása után tartott ünnepi közgyűlésen maradandó becsű emlékül Darányi Ignác földművelésügyi ministert örökös díszelnökül, Máday Izidor ministeri tanácsost és Saárossy-Kapeller Ferencz osztálytanácsost pedig örökös dísztagjaiul választotta.

A szép ünnepélyen elhangzott beszédek után a társaság Saárossy-Kapeller Ferencz ministeri osztálytanácsos bőséges és szakszerű magyarázatai mellett megtekintette a telepet s a tapasztaltak látható örömmel és megelégedéssel töltötték el a látogatókat. A méhesek belsejére és a méhek fiziológiájára és anatómiájára vonatkozólag érdekes magyarázatokat szolgáltatottak Kovács Antal, a méhészeti telepek országos felügyelője meg Tóth János királyi méhészt, a telep felügyelője.

Adatok a gazdaszat fegyvertanához.

(A nálunk forgalomban levő viharágyúk bírálata.)

A Földművelésügyi Miniszter Úr figyelmébe.

Hogy a viharágyúzás nem új intézmény, azt fölösleges hangsúlyoznom. Tudjuk azt ugyanis, hogy annak múltja messze visszanyúl még a babonás kor évszázadaiba; sőt nyilvánvaló tény az is, hogy József császár rendeletére a XVIII. században egész Ausztria területén betiltatott a viharágyúzás; de jól tudjuk azt is, hogy újabban ismét fölkarolták az eszmét és első sorban is az osztrákok, utánuk az olaszok, ezeket követjük mi magyarok, utánunk jöttek a francziák, a svajcziak, a németek stb. stb. És legújabban az oroszok lelkesült hívei ennek

Saárossy-Kapeller Ferencz

habvirág. Belegázoltunk, hogy nagyot ne kelljen kerülnünk, mert ez a süppedékes, „lapos“ messze húzódtott kanyargó útjával. Dunavize már elpárolgott javarészt, csak a nedv éltette még a növényzetét. Hosszú időt ennek sem lehetett jósolni, mert a tűző meleg felszikkasztott minden nedves területet. Atjutottunk rajta minden nagyobb baj nélkül. S azután mentünk tovább, beljebb a rengetegbe. Villámsujtotta ősi törzsek feketéltek jobbra-balra, vihardöntötte fák korhadtak a földön szanaszét, nem vitte el onnan senki ember fia, hadd maradjon, hadd termékenyítse azt a homokos talajt. Buja tenyészet mindenfelé, a merre csak néz a szem. Az enyészet fölött a megtestessült élet; a pusztulás ölén a remény színében a jövőndő hajnala! Fű-fa nő minden talpalatnyi földön, itt a növény Kánaánja e szénsavas területen. S még mindig kevés. Nehéz, fojtó a levegője az emberi szervezetre; még több növény kell, hadd lehelje azt az éltető balszámot.

A sok mocsárgázolásnak se hossza, se vége! Egyikből ki, másikba be. Sokszor félórába kerül, míg átjuthatunk egyen. Lassan, óvatosan kell lépkedni, mint a gém, hogy bele ne csapkodjon a eszmaszárba az a fekete, lucskos jószág, mely szortyogó nehezteléssel bugyborékol ki a talpam alá került növényesomókból. A hol mélyebb a lapos, ott gázlót kell tapogatni, mert könnyen megeshetik, hogy csípőig rogy bele a vigyázatlan szeles. Hápogó rucza rebben föl a távolban, amint szeme ügyébe esünk; gém kapkodja ijedten szárnyait, hogy idejekorán menekülhessen. Halászó eszerek, czerkók röpködnek fejkünk fölött oly éketlen lármát csapva, hogy a messze feketéllő „sörösök“ (batla, Ibis falcinellus) is figyelmesek lesznek rá.

Kezdődik a tölgyes. Itt már szárazon haladhatunk. Fejkünk fölött összeölelkeznek az ágak, egymáshoz simul-

a divatossá vált eszmének s nagy hévvel igyekeznek annak propagandát csinálni Gogol Janowszky, az orosz czári udvar pinczészeti fődirektora, ki a tífiszi és krimi tapasztalatait összegezve, meglepő eredményekről számolt be a múlt évben Lyonban megtartott III-ik nemzetközi kongresszusnak.

En ez alkalommal a viharágyúzás hasznosságának és czélszerűségének kérdése fölött tudományos disszertációt tartani nem szándékozom és pedig annál kevésbbé, mert a viharágyúzásnak pro és contra igen, de igen számos barátja és ellensége van s mivel a kérdés hiányos kísérletezések miatt véglegesen még úgysem dönthető el, noha egyelőre én is a III-ik nemzetközi kongresszus amaz álláspontján állok, hogy t. i. az intézmény föltétlenül megérdemli az alapos kísérletezést, a mibe kétségtelenül nagyban belejátszik a viharágyúk helyes konstrukciójának kérdése is; mert elvitázhatlan tény az, hogy kísérletezni is csak a kitűzött czélnak minden tekintetben megfelelőnek ígérkező eszközzel lehet; miért is már a kísérletezés stádiumában is nagy gond fordítandó úgy a viharágyúk, mint a löszerek anyagára, szerkezettségére stb.

Igy fogván föl gazdaszakszűzségünk egy része is a dolgot, a midőn több oldalról föl-szóllítottam — tekintettel a viharágyúk által okozott gyakori balesetek-, sőt szerencsétlenségekre, — hogy venném tüzetesebb vizsgálat alá az országban forgalomban levő viharágyú-készítményeket és adnám le azok fölött, mint fegyvertéknikus, szakértői véleményemet, főleg a mi az alkotások anyagát, konstrukcióját s ezzel kapcsolatban a hazánkban használatos viharágyúk *biztosságát* illeti. En a fölkéréseknek engedve, szerit ejtettem a szemlének és vizsgálataimat — amennyiben az módomban állott — kiterjesztettem még a használatban lévő löszerek, lőkészülékek s az ágyúk rendeltetésének helyes voltára, kezelhetőségük egyszerűségére, működésük és használhatóságuk kellő gyorsaságára, hatásuk terjedelmére és tar-

nak a galyak, mintha csak valami titkot rejtegetnének. Oly jól esik az a hűvös árnyék ez óriások alatt, itt már más a levegő is. Fekete rigó dalol a sűrűben, poszáták ugrálnak a galyakon, az ember hinni is alig merné, hogy még mindig mocsárvilágban van. Meg-megszólal néha egy-egy árva pinty s szaggatottan el-eltűnődve monologizál. Az erdei árnyék e hűs éjszakai imádója nem igen kívánczik a verőfény után.

Egy erdőkerülő jött elénk a tölgyesből, ide volt rendelve, hogy a sasfészkekre vonatkozó esetleges utasításokat elvégezze. Ekkora területen egyetlen egy emberrel jönni össze! Minő eldugott helye lehet ez a világnak! Igazán alkalmas sziget volna a családott szivek világgylőletének befogadására, beválnék akár az álmok országában kalandozók elátkozott tündérszigetének, hol ugyancsak háborítatlanul élhetne a lovag elrabolt szemefényével, drága tündérével, nem látná meg őket senki ember fia azon a háromon kívül, kik a sziget őrzetére ide rendelték. Versenyt dalolhatnának a harsány hangú rigóval, nem hallaná meg senki, bejárhatnák kart karba fűzve, andalogva a sziget minden bájos helyét, nem venné észre őket senki; elmondhatnák egymásnak titkos szenvedéseiket, epedésüket, nem zavarná őket senki; fülemüle zokogna csak fájalmuk nagyságán, mátyás nevetne bohóságaiakon. Szebb helyet még képzeletünkben sem teremthetnének, mint a minő ez. A természet, e gondos anya öltöztette fel e homokra épült szigetet s nem emberi kéz; de meg is látszik rajta! Nem mérópálca dolgozott itt, hanem a természet száz keze! Szederinda, vadkomló, vadszóló s örökké zöldelő borostyán csúszik-mászik földön-fán, vadvirágok ezre festi tarkára a buja zöldet a tisztásokon s a fák alatt vadméhek döngicsélnek mindenfelé s hímes szárnyú lep-

tósságukra s jelen cikkelyemben vizsgálataim eredményéről kívánok beszámolni; ez úton kívánván csekély személyembe bizalmat helyező érdeklődők igényeit kielégíteni. De válaszom és ismertetésem orgánumául a sajtót és a nyilvánosságot szemeltem ki; mert hisz a kérdés általános érdekű és azt vélem, hogy földbirtokos osztályunk legnagyobb részének érdeke indokoltá teszi elhatározásomat és eljárásomat, melynek képesán kizártnak tartottam figyelmét föl nem hívni még külön is földmivelésügyünket minden fázisában, minden mozzanatában megnyugtatónkra oly nagy mérvben szívén hordozó szakminister úrnak erre a — úgy vagyon- mint személybiztonsági tekintetből — nagy fontosságú ügyre.

A mi a lőszereket illeti, kétfélel láttam forgalomban, t. i. az *Emmerling* tűzijátékszer-gyáros készítményét, a „*pyrolit*“-ot és továbbá a „*robbantó löpor*“-t; ágyút többfélel, melyekről egyesleg kívánok megemlékezni; de ezekre nézve előre bocsájtani óhajtom azon általános impressziómat, hogy „ágyú“ névre méltó viharúzó készüléket alig-alig láttam s meg vagyok győződve arról, hogy az egyes szerkezetek készítői a fegyvertékniika legprimitívebb ismereteivel sem bírnak; miért is igen természetes, hogy szakvizsgálataim eredménye nem igen lehet az igen tisztelt viharágyúgyáros urak innyére; ám, de engedelmet kérek, úgy a nagy közönség érdeke, mint a nagy horderővel bíró magas cél, engem részrehajlatlan kritikára késztet, mely ha talán nem is teljesen ment tévedéstől, azonban föltétlenül jóakarató és befolyás nélkül való.

A lövészerelékekről (patronokról) külön nem fogok megemlékezni; mert ezeket egy helyen amúgy is terjedelmesen fogom majd méltatni, a hol elég hüen figyelmeztetek mindenkit ezek hátrányaira; itt különleg csak a „*pyrolit*“-ot említem meg röviden s azután kizárólag a viharúzó készítményeket fogom beható bírálat alá venni.

báró Ambrózy Béla

Láttam és hallottam a „*pyrolit*“ lövedék meggyújtását és elsütését. Ennek gyújtókanóczát szelgyufával meggyújtotta a szolgálatot tévő közeg s talán 1 percz eltelte után bekövetkezett az explozió, mit azután 4—5 másodpercig tartott sivitásszerű kis éles hang követett a fejem fölött a levegőben, talán 50—60 (?) méter magasságban, minden jellemző tünet nélkül, mit a robbantószert rejtő csomagocskát körülövedző sodronyszálak széthullott zápora követett, hogy a talajban használatra rendelt eszközöket a földmunkálatok alkalmával rontsa.

No valóban óriási elfogultság kell ahhoz, hogy ennek az ártatlan robbantó szernek a hatásában valaki csak pillanatig is bizhassék. Talán nagyobb lenne a siker, ha a lőszer mennyisége megháromszorosítottánék, megnégyeszeresítették; ám de mikor így is 24 fillérbe kerül egy lövés, ugyan kinek volna kedve ily költséges védekezéshez, a mely különben is csak egyirányú lehet a nem forgatható s csak egyirányban működő (?) közönséges, de 2 méter hosszú vaslemez-tölcsérből. Egyébiránt a tölcsernek itt semmi gyakorlati értéke nincs, minthogy a lövedék *önmagát veti ki*.

Ez az *Emmerling*-féle viharúzó készülék, melyhez nincs több szavam, mint annak konstatálása, hogy a sodronyerősítő szálak néhány másodperc alatt mind a földön heverték; mely tényből — a nehezkedési törvény tételét alkalmazva — nyugodt lelkiismerettel megállapíthattam, hogy a túlságos csekély detonáció nem történhetett fölöttem 50—60 méternél magasabban; továbbá, hogy a tölcser, helyesebben vasbogrács, 50 korona ára, bizony, még a viszonylagos értékkel sem áll arányban s hogy ennek kedvéért bizony nagy kár még külön 14—15 frtos védházikóról is gondoskodni. Egyébiránt ami az *Emmerling*-féle „ágyú“-nak (!) tulajdonított (!) ábrándos „sikert“ (!) illeti, véleményem szerint e czélra hasonló eredménnyel igen jól megfelelhet egy leveses vasfazék is, amennyiben *Emmerling* „ágyujá“-nál a

kélc kergetőznek a napfényben. Nem volna számukra ez alkalmas hely?

Most csak egy fiatal erdész s két erdőkerülő lakja. Az utóbbiak még csak megvolnának valahogy, de az az erdész, az a fiatal vér, az betegé lehet ennek a tündérországának. Örömet kívánó szívnek egymagában, sötét renetegben élni kin; csalódott szívnek, világgyűlölőnek, természetbarátnak, ábrándozónak egymagában, sötét renetegben élni boldogság! Mit szívük kíván, nem adhatja meg a cifra város zajongó vására, nem a fényes termék szemet szűrő pompája, illatos levegője, nem alakjainak örökös mosolya. Ők folyton azt látják, hogy mindez hazugság, kendőzés, tetetett színészkedés. Talán sokszor igazuk is van. Az erdők, puszták magánya az, mely természetes, egyszerű s mégis megkapó szépségű pompájával, üdeségével, bájával meg tudja hódítani szívök tetszését, meg tudja büvölni egész egyéniségüket. És sokszor még meg is tudja gyógyítani a szívén ütött fájdalmas sebeket is!...

Atszalad agyamban ez a sok apróság, amint csöndben előrehaladunk. Nem szabad lármát verni, hogy el ne ijesszünk a sasokat. Epen egy fészek felé lopjuk magunkat. Nem lehet már messze, mert az erdőkerülő hajtogatja már a fejét jobbra-balra, mintha erőnek erejével észre akarná venni a madárkirályt. Alig néhány pillanat múlva már recsegnek az ágak, hull a törmelék a magasból és erős suhogás támad fejünk fölött. Megneszelt bennünket, már menekül. Keresek egy nagyobb nyílást, a merre utána tekinthetnék, mert valami remek látványt, nézni ily hatalmas szárnyast, amint méltóságosan szeldesi a levegőt. Jó darabig repül, majd leszáll egy kiszáradt, égbemeredő tölgyóriásra.

A terebélyes fészek alatt a közelben levágot galyak-

ból készült gunyhó áll: ez a lesőhely. A fészken ülő vagy távozó sast innen teríti le a gyilkos golyó.

Megnéztünk még két fészket s azután megindultunk visszafelé. Négy-öt réti sas röpködött a fészkek körül a magasban.

Úgy gondoltam, nem lehetne megvetendő élvezet egyet leszólítani közülök valami jó expreszszel; de csak gondoltam, mert megtenni nem volt szabad. Pusztul szegény mindenfelé. Kiüldözik őket mindenünnen. Visszahuzódik az őserdők néma magányába, hogy ne lássa senki; de ott sincs nyugta, fölkeresik s lövik söréttel, golyóval. Fáj a foga rája minden nagy úrnak!

Jó ideje, hogy megyünk kifelé. Ismét közeledünk egy sasfészek felé. Be is lopjuk gyakorlatképen szerencsésen, mert csak akkor vágja széjjel hatalmas szárnyait, mikor már közvetlen alatta vagyunk. Egy golyó könnyen lehozhatta volna a magasból.

Elhagyjuk a tölgyest s annak hűvös árnyékát s újra mocsárbujó pákászoknak csapunk föl. Csak úgy szortyog a mocsár iszapja, amint lábamat kihúzom belőle. Sokszor bizony alapos okom van a félelemre, hogy benne ragad a csizmám; ez ugyan nem esett meg velem, de annyit mégsem kerülhettem el, hogy egy kicsit meg ne fűrosszszem végtagjaimat abban a lucskos-sáros vízben. Megtelt tőle mindkét csizmám szára, úgy folyattam ki belőlük térdemnél a nadrágon keresztül, amint a szárazra értem. Ez meg se kottyant, hozzá vagyunk mi mocsárbujók az ilyenekhez már szokva.

Délre járt az idő, mire a partra érkezünk. Folytattuk utunkat a ladikon a „*Vémelyi-Duna*“ torkolatához, hogy ott elköltsük az ebédet, mert hát mi tagadás benne, alaposan megéhezünk a sok mászkálásban. S éhesen — régi dolog

lövétékvezetés, illetve a ballasztika sarkalatos törvényei teljesen figyelmen kívül hagyattak.

Láttam a *Farkas-Faragó*-féle ágyút is. No, ez azután egy valóban tekintélyes ágyúszörnyeteg benyomását teszi, melynek mértéknélküli arányai egy kisebb hadsereget is futásnak indíthatnak; és méltán, mert — mint állítják — *tettei* kiszámíthatatlanok s az életbiztosítási társulatok elbírálása alá tartoznak; pedig a rendőrségnek is lehetne köze azokhoz . . . Szóval ez az „ágyú“-nak nevezett készülék életveszélyes s mint ilyen, nemcsak hogy nem ajánlható, hanem annak forgalombahozatala rendőrileg egyenesen betiltandó lenne; mert különösen gyors tüzelés, valamint csapadékos időjárás alkalmával megtörténhetik, hogy a teljesen el nem égett s öregebb lőporszemek (u. n. vakszemek), de egyéb tüzsilánkok is a hangtölcsérből bejutván a lőporkamrába, ott alkalmatlan időben s lehetséges, hogy épen az új töltés pillanatában explodálnak, amikor a kezelő személy testépsége, élete eshetik áldozatul és a voltaképeni cél még sem leend elérve. Különben ez az ágyú egy költségesebb védházacskában van elhelyezve s áll egy 4 méter hosszú hangtölcsérből, egy vele összeköttetésbe hozott mozsárból, melybe a lőporadag egy oldalnyíláson át fölülről bocsájtatik, s hogy a lövöldöző személyt az oldalnyílásokon elő-előtörhető lángok agyon ne pörzsöljék, arról ugyan némileg gondoskodva van, de nincs eleje véve annak, hogy az elsütés pillanatában illetéktelen helyen tömentelen mennyiségben előtörő gázok és füst is ne töltsék meg a védházikó belsejét is, melyben a kezelő személyeknek kellene tartózkodniok, hogy azok az ismétlődő lövéseket a helyzet kívánta gyorsasággal tovább is leadhatnák.

A gázoknak illetéktelen helyen való elillanása egyúttal nagy veszteség is; mi — természetesen — a hatás korlátozását eredményezi.

Hátránya ennek az „ágyúnak“ nevezett veszélyes szörnynek még az is, hogy kezeléshez föltétlenül két egyén igényeltetik; mert egy és ugyanazon mozsárból teljes lehetetlenség az esetleges szükséghez mérten 30—40 lövést is leadni; a mozsarakat pedig tisztítani, hűteni, szárítani, tölteni és gyutacsolni is kell. Nem lévén e szörnyeteg irányítható;

köd-, dér- és fagy-károk ellen való védekezésekre is teljesen alkalmatlan az; sőt vele preventív lövések sem tehetők s így annak territoriumbeli hatása is nagyon csekély.

Anyaga különben kifogás alá nem eshetik (de a lövésekhez szükséges gyutacsok drágák) s az egész alkotás értéke árának egyébként megfelelő volna, ha annyi kifogásom nem lenne ellene; ha annyi szerencsétlenségnek nem lehetne előidézője.

Ez az „ágyúszörnyeteg“, dacára a részére eddig kiállított elismerő okmányoknak, testépség és életbiztonsági okokból a forgalomból sürgősen kivonandó lenne.

Megszémléltem a Kecskeméten *Szigeti* által konstruált viharágyút is. Ennek első sorban is anyagát kifogásolom. Ugyanis: a mozsár közönséges vasöntvény; hangtölcsére egészben túl vékony, csak 1 mm. vastag; különben is egész előállítására vásári munka benyomását teszi s minden személyi biztonságra való tekintetet nélkülöz. Ennél gyors tüzelés esetén 20—30 drb. külön mozsárra is lehet szükség, miért is föltétlenül két szolgálatot tévő egyént igényel és annál inkább, minél kevesebb a mozsárkészlet. Ez az ágyú képtelen a lőporadag kihasználására; technikai kivitel teljesen nélkülöz; nem veszélytelenebb a *Farkas-Faragó*-félénel, mert ennél az időelőtti explozió még a kézben is megtörténhet (bár értesülésem szerint ez a *Farkas-Faragó*-féle ágyúszörnyetegnél is előfordult már); de irányítható s e sajátsága ama fölött előny; azonban ennél az irányíthatóságnak is kevés az értéke, mert egyrészt mély szög alakban nem használható, másrészt pedig a védházikó nagyon messze esik tőle; s ha már egyszer védházikóra szükség van, — ami elvitázzhatatlan tény, — akkor az legyen alkalmas helyen, vagy pedig álljunk el az irányíthatóságtól.

Ez az ágyú igen rövid használhatási időtartammal bír és értéke árával arányban van.

A *Greinitz-Neffen*-féle viharágyú már csak történelmi becsesél bír; de azt hiszem, hogy sok szomorú emlék fűződik úgy e névhez, mint az egész konstrukcióhoz. Egyébként pedig áll a közönséges hangtölcsérből, mely három alacsony lábön nyugszik s mely alá a lőporral megtöltött közönséges urnapi és más ünnepségek alkalmával, különösen

már — a legszebb dolog is elveszti varázsát, mert az éhség pokolba kerget minden költségzetet.

Arnyékos fűz alatt zöldelő pázsit volt az asztalterítő, az asztal pedig maga az istenadta föld. Szomjúság-oltónak bőven kínálkozott a Duna tengersok vizével, mely lábaink előtt hömpölygött. Ennivaló volt bőven a magunkkal hozott kosarakban. Ebéd után egy kis pihenőt tartottunk, mert égetően tűzött le a déli nap sugara; azután pedig gyalog megindultunk a „gém-kolónia“ felé.

E pontja a szigetnek még igazi Eldorádója a madárvilágnak. Ritkán háborgatja emberi zaj, puskadurrogás; legfőleg a gózhajók zakatolása ijeszti fel őket nyugalmukból. Ezrével költ itt a madár, a sok mindenféle gem, kárakaton, batla, varjú, csóka. A fészektartó fák kopasz ágakkal merednek az égbe, nincsen rajtuk levél, kiszáradtak már réges-rég. Valami kimondhatatlan kellemetlen szag áramlott szét a szellő szárnyain felénk — a fészektelepek állandó parfümje, — a vaknak is meg kellett volna attól tudnia, hogy minek közelében van, ha nem is hallotta volna azt a süketítő zajt, lármát, mely felénk zúgott. Milyen élet lehet itt májusban, a madárszeretet gondoskodásának nyilvánulásakor, ha még most is ilyen élénk, mozgalmas! Az ornithológusok előtt ismeretes e hely, ha nem is öntapasztalásból, legalább könyvekből; mert írt róla a sok közül boldogult trónörökösünk is, azután a költői képzetű Brehm, a szerencsétlen véget ért Mojsisovits, gráci tanár. Mindenki bámulva nézte e terület gazdag madár-világát.

Néhányan a Dunaparton helyezkedtünk el egy-egy fa alatt, a többiek pedig messze megkerülték a távoli nagy fákat, hogy felénk tereljék az esetleg ott tanyázókat. Mikor eldőrdült az első lövés, megelevenedett az eddig csöndes lápvilág, a zaj siketítővé lett. Röpdestek szanaszét, ki erre,

ki arra. Több eltévedt mifelénk is, azokat leszólitotta egy-egy szerencsés lövés. A kárakatonák (*Phalacrocorax carbo*) közül egyet sem lehetett látni, úgy látszott, halászni vannak valahol a Dunán. Mindössze néhány vörösgém s batla volt a zsákmány.

Nyugvóra hajlott már a nap, mikorra a szigetről a Dunaághoz érkeztünk. Hozzá kellett látni az induláshoz. Feleúton lehetünk már hazafelé, mikor egyszerre, nem sejtve semmit, csak megharsan balra tőlünk Orsóban az erdő basájának öblös hangja. Kihúzza egész az ellankadásig s azután kétszer-háromszor dühös, rövid böffentést hallat s elnyújtja rá újra azt az igéző hangot, mely lázba hozza mind a háremet, mind a vadásznak vérét. Mily fontos hallgatni e mámoros, de egyszersmind harcra hívó szózatot, melyet visszhangoz az erdő tulsó oldala, ebben a méla csöndben, mikor csak a szunyog zümmögése hallatszik. Miért nem lehetek én most közelében? . . . De mit is csinálnék ott? Aligha tudnám ráemelni biztos kézzel fegyveremet, hiszen úgy megbűvölt érzéstartal hangja! . . .

